

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
Козак Ю.Г.
“ ___ ” _____ 2019 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньо-професійною програмою «Міжнародні економічні відносини»
на тему: **«Удосконалення експортної діяльності приладобудівного підприємства (на прикладі ТОВ «Телекарт – Прилад»)»**

Виконавець:
студентка ЦЗФН, гр.бзф10
Гулакова Валерія Леонідівна _____
/підпис/

Науковий керівник
канд.економ.наук., доцент
Уханова Інна Олегівна _____
/підпис/

ОДЕСА- 2019
АНОТАЦІЯ

Гулакова В.Л. «Удосконалення експортної діяльності приладобудівного підприємства (на прикладі ТОВ «Телекарт – Прилад»)» випускна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «Міжнародні економічні відносини», Одеський національний економічний університет. Одеса, 2019.

Робота складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є експортна діяльність ТОВ «Телекарт-Прилад».

У роботі розглядаються теоретичні основи поняття «експортна діяльність підприємства» та висвітлено особливості експортної діяльності приладобудівних підприємств, проведено узагальнення чинників впливу на розвиток експортної діяльності та розглянуто основні методи оцінки показників експортної діяльності підприємства.

Надана організаційно-економічна характеристика діяльності ТОВ «Телекарт – Прилад» на зовнішньому ринку, проведено аналіз експортних показників діяльності ТОВ «Телекарт – Прилад», здійснено факторний аналіз експортної діяльності ТОВ «Телекарт – Прилад».

Запропоновано пропозиції щодо удосконалення експортної діяльності підприємства, зокрема за рахунок організаційних заходів проведення експортної діяльності підприємства та розширення ринків збуту ТОВ «Телекарт-Прилад».

Ключові слова: експортна діяльність, експортна діяльність приладобудівних підприємств, факторний аналіз підприємства, диверсифікація експортної діяльності, чинники впливу на експортну діяльність.

ANNOTATION

Hulakova V. «Improvement of the export activity of the instrument-making enterprise (for example LLC "Telekart-Prylad")» graduation work for the Master's degree in International Economic Relations, the Odessa national economic university - Odessa, 2019

The work consists of three sections. The object of the research is the export activity of LLC "Telekart- Prylad ".

The theoretical bases of the concept of "export activity of the enterprise" are considered in the work and the features of export activity of instrument-making enterprises are summarized, generalization of factors of influence on the development of export activity is conducted and the basic methods of estimation of indicators of export activity of the enterprise are considered.

Organizational and economic characteristics of the activity of LLC "Telekart-Prylad" in the foreign market are given, the export performance of the activity of LLC "Telekart- Prylad " is carried out, the factor analysis of the export activity of LLC "Telekart-Prylad" is carried out.

Proposals for improvement of the export activity of the enterprise are offered, in particular at the expense of organizational measures concerning of export activity of the enterprise and expansion of the markets of sale of LLC "Telekart- Prylad".

Key words: export activity, export activity of instrument-making enterprises, factor analysis of enterprise, diversification of export activity, factors of influence on export activity.

	Стор
ВСТУП	4
Розділ 1 Теоретико-методичні основи дослідження експортної діяльності приладобудівного підприємства.....	7
1.1. Поняття та особливості експортної діяльності підприємства	7
1.2. Чинники впливу на експортну діяльність приладобудівного підприємства	15
1.3. Методи оцінки показників експортної діяльності підприємства.....	25
Висновки до розділу 1.....	32
Розділ 2. Аналіз експортної діяльності ТОВ «Телекарт-Прилад» на світовому ринку продукції галузі приладобудування.....	34
2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності ТОВ «Телекарт – Прилад» на зовнішньому ринку	34
2.2. Аналіз експортних показників діяльності ТОВ «Телекарт – Прилад».....	44
2.3. Факторний аналіз експортної діяльності ТОВ «Телекарт – Прилад».....	56
Висновки до розділу 2.....	66
Розділ 3 Пропозиції щодо удосконалення експортної діяльності ТОВ «Телекарт-Прилад» на світовому ринку продукції галузі приладобудування	68
3.1. Організаційні заходи з удосконалення експортної діяльності ТОВ «Телекарт – Прилад».....	68
3.2. Впровадження сучасних стандартів якості, як чинник удосконалення експортної діяльності ТОВ «Телекарт – Прилад».....	87
3.3. Географічна та товарна диверсифікація експортної діяльності ТОВ «Телекарт – Прилад».....	94
Висновки до розділу 3.....	99
ВИСНОВКИ	101
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	106

Актуальність кваліфікаційної роботи. У сучасних умовах експортна діяльність є одним із найважливіших напрямків розвитку підприємництва. Вона являє собою систему економічних відносин, які складаються в процесі обміну ресурсами між державами та їх економічними суб'єктами. Сучасна світова система ринкового господарства характеризується з одного боку відкритістю національних економік країн, а з іншого - в ній відбувається закономірні процеси жорсткого загострення міжнародної конкуренції. Українська економіка є складовою частиною світового господарства, тому її неминуче торкаються всі процеси та закони притаманні світовій економіці. Результатом цього є відчутне загострення міжнародної конкурентної боротьби як на вітчизняному ринку приладобудівної промисловості так і на зовнішніх ринках збуту, саме тому підприємствам визначеної галузі необхідно удосконалювати експортну діяльність, враховуючи передовий досвід успішних виробників. Для українських підприємств питання збуту на зовнішніх ринках є актуальним, тому що максимально ефективна експортна діяльність забезпечує прибутковість самих підприємств та має ключове значення для технологічного переозброєння всіх галузей виробництва України.

Комплексний підхід до визначення особливостей та удосконалення експортної діяльності приладобудівних підприємств знаходить відображення у дослідженнях багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених: Р. Хаусмана, Ю.Г. Козака, Н.В. Логвінової, В.В. Козика, Гайченя М.А., Дроздова Г.М., В.Мосейко та інших. Однак у динамічних умовах, в яких проходить розвиток світового ринку приладобудування, питання удосконалення експортної діяльності українських підприємств даної галузі залишається актуальним.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою дослідження є аналіз експортної діяльності приладобудівних підприємств на прикладі ТОВ «Телекарт-Прилад» та розробка заходів щодо її вдосконалення.

Для реалізації поставленої мети передбачено вирішення таких завдань:

- ✓ дослідити поняття та особливості експортної діяльності підприємства;

- ✓ узагальнити чинники впливу на експортну діяльність приладобудівного підприємства;
- ✓ узагальнити методи оцінки показників експортної діяльності підприємства;
- ✓ надати організаційно-економічну характеристику діяльності ТОВ «Телекарт – Прилад» на зовнішньому ринку;
- ✓ проаналізувати експортні показники діяльності ТОВ «Телекарт – Прилад»;
- ✓ провести факторний аналіз експортної діяльності ТОВ «Телекарт – Прилад»;
- ✓ надати рекомендації та конкретні заходи щодо вдосконалення експортної діяльності ТОВ «Телекарт-Прилад».

Об’єктом дослідження є експортна діяльність ТОВ «Телекарт-Прилад».

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади та практичні заходи із здійснення та удосконалення експортної діяльності приладобудівних підприємств на світовому ринку.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі було застосовано такі методи дослідження, як табличний та графічний методи, порівняння і прогнозування, узагальнення, методи математичної статистики та економічного аналізу. Використано офісний пакет MS Office - Microsoft Excel.

Інформаційна база дослідження. Для написання роботи було використано фундаментальні праці вітчизняних і зарубіжних вчених із проблем експортної діяльності, нормативно-правові документи, Інтернет-джерела, внутрішню звітність ТОВ «Телекард-Прилад».

Публікації та апробація результатів дослідження. Результати кваліфікаційної роботи апробовано на Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка, облік, фінанси та право: аналіз тенденцій та перспектив розвитку» (24 жовтня 2019 р. м. Полтава) та опубліковано тези Гулакова В.Л., Уханова І.О. «Чинники впливу на експорт приладобудівного підприємства» // у збірці «Економіка, облік, фінанси та право: аналіз тенденцій

та перспектив розвитку: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції» (Полтава, 24 жовтня 2019 р.): у 7 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2019. Ч. 2. 59 с. (обсягом 0,3 авт.арк.).

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, основної частини, викладеної на 110 сторінках, висновків, списку із 49 використаних джерел.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИЛАДОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

ВИСНОВКИ

Таким чином в результаті проведення в кваліфікаційні роботі магістра дослідження можна зробити наступні висновки.

Експортна діяльність підприємств, тобто господарська підприємницька діяльність в галузі міжнародного обміну відіграє важливу роль у сьогоденні. Вона здійснюється підприємствами самостійно, проте найважливіші її аспекти регулюються державою. Розглянувши питання першого розділу ми дійшли висновку, що вихід підприємства на світовий зовнішній ринок – це закономірність розвитку ринкової економіки. Діяльність підприємств на світовому ринку, тобто міжнародна підприємницька діяльність, пов'язана з міжнародною виробничою та науково-технічною кооперацією, експортом та імпортом робіт, товарів, послуг. Вона також включає вивіз капіталу у формі інвестування в іноземні підприємства. Отже, експортна діяльність має суттєву специфіку, яка полягає у тому, що здійснюється на іншому, міжнародному рівні, у взаємозв'язку з суб'єктами господарювання інших країн. Насамперед це пов'язано з тим, що виробництво певного товару, його збут або надання певного виду послуг в іншій країні має більше переваг, ніж така діяльність всередині країни. Таким чином, експортна діяльність здійснюється в тій країні і з тими партнерами, які є найвигіднішими. Така діяльність підприємства є складовою загальної діяльності, а тому, взаємопов'язаною з нею; водночас експортна діяльність має суттєву специфіку, яка полягає у тому, що здійснюється на іншому, міжнародному рівні, у взаємозв'язку з суб'єктами господарювання інших країн.

Вирішальним є і вплив зовнішніх чинників на розвиток експортної діяльності підприємств, оскільки визначає потреби у нарощенні обсягів виробництва та можливості їх забезпечення з точки зору інвестиційної підтримки. Внутрішні чинники визначалися адаптацією до світових економічних та політичних змін. Негативний вплив мали: відсутність чіткої стратегії структурних змін економіки, недосконалий механізм фінансової

підтримки експортерів, низький рівень інвестування в інноваційну модернізацію експортоорієнтованих виробництв, слабкість протидії спекулюванню.

Економічний аналіз ефективності експортної діяльності підприємства дозволяє нам раціонально обґрунтувати найоптимальніші пропозиції щодо реалізації товару, уникнути можливості збитків через недостатнє аргументування економічної ефективності експортних операцій, обсягу реалізації продукції, її асортименту чи ціни через зміну валютних курсів. Найголовнішим критерієм, що характеризує ефективність підприємства, яке орієнтоване на експорт, є прибуток від збуту продукції при мінімальних витратах з боку фірми, тому аналіз зовнішньоекономічної діяльності дозволяє науково обґрунтувати плани, управлінські рішення та проконтролювати їх виконання, а також оцінити досягнуті результати діяльності підприємства. Таким чином, показники ефективності експортної діяльності підприємства та їх аналіз дозволяє виявити вигідність зовнішньоекономічних операцій та розробити заходи щодо їх вдосконалення задля збільшення прибутку підприємства.

Проаналізувавши економічні показники ТОВ «Телекарт – Прилад» за останні 5 років, слід зазначити, що всі показники зросли, а саме: загальний дохід підприємства на 4,63% або на 130535 тис.грн., обсяг реалізації продукції на 4,13% або на 103509 тис.грн., прибуток до оподаткування на 5,78% або на 9358 тис.грн., дебіторська заборгованість на 6,06% або на 17340 тис.грн., кредиторська заборгованість на 4,89% або на 47933 тис.грн., середньооблікова чисельність працівників на 1,29% або на 103 робітника. Видно, що підприємство має тенденцію до зростання та нарощування обсягів прибутку. По темпу росту бачимо, що у 2018 році, порівняно з попередніми роками, ТОВ «Телекарт – Прилад» наростив свої показники, які впливають на розмір прибутку підприємства.

Продукція підприємства поставляється до України, Білорусі, Молдови, Туркменістану, Азербайджану, Казахстану, Узбекистану, Болгарії, Латвії -

найбільшим телекомунікаційним операторам, енергопоставляючим компаніям, промисловим і іншим споживачам. Найвагомішими постачальниками підприємства є більше, ніж 100 компаній з України, Європи, США, Канади, Китаю. Замовниками є телекомунікаційні оператори та енергопостачальні компанії 9 країн СНД. Найбільшим за обсягом з ринків, на яких функціонує ТОВ «Телекарт-Прилад» є ринок лічильників.

Очевидним є той факт, що підприємство у 2018 році збільшило виручку від реалізації експортної продукції на 7511100 тис.грн. або на 1,59% порівняно з минулим роком, що позитивно характеризує торговельну діяльність підприємства. Як бачимо, на виручку вплинуло відхилення ряду факторів, а саме середньозважений валютний курс зріс на 1,03% або на 1 грн., витрати на виробництво експортної продукції зросли на 1,31% або на 2451444 тис.грн., витрати пов'язані з транспортуванням експортної продукції підвищилися на 2,1% або на 381523 грн., організаційні витрати на експорт зросли на 1,08% або на 6380,2 тис.грн., економічний ефект від експортних операцій зріс на 2,43% або на 448095800 грн.

Проаналізувавши географічну структуру експорту за 2014 р. і 2018 р., слід сказати, що ТОВ «Телекарт – Прилад» міцно закріпив свої позиції на міжнародному ринку. Найпривабливішими ринками збуту продукції на 2018 р. є Україна – 31%, Латвія – 20%, Казахстан - 20%, Білорусь – 16%, Болгарія -13%. Порівнюючи географічну структуру імпорту продукції ТОВ «Телекарт – Прилад» за 2014р. та 2018р. очевидним стало, що у 2018 році імпортерний ринок розширився для підприємства, збільшились надходження з країн Європи та СНД. Проаналізувавши структуру імпорту слід сказати, що найпривабливішим ринком для підприємства залишається Китай. Це зумовлено тим, що китайські компанії виробляють високоякісну краску, яка відповідає своїй ціні (ціна=якість).

Коефіцієнт ефективності експорту ($Ke1$) дорівнює 1,54 - це свідчить про достатньо високу ефективність експорту продукції ТОВ «Телекарт-Прилад». Коефіцієнт ефективності експорту ($Ke2$) дорівнює 1,09. Отже, $1,54 > 1,09$, що

свідчить про вигідну експортну діяльність підприємства у 2017 році. Це обумовлюється ефективним розподілом продукції як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках, що підтверджується високим значенням альтернативного коефіцієнта ефективності експорту, який набагато перевищує одиницю і дорівнює 6,20. Тому, проаналізувавши отримані дані, значення $Ke1$, $Ke2$ та $Kea > 1$, свідчить про те, що експорт товару є ефективним і знаходиться на належному рівні.

Перед ТОВ «Телекарт – Прилад» у зв'язку із розвитком експортної діяльності виникають наступні труднощі та проблеми: пізнання ринку і умов діяльності на ньому, підготовка експортної операції, фінансування проекту розвитку експорту. Складність полягає у браку коштів для проведення проектів щодо підвищення міжнародної конкурентоспроможності продукції та створення власного експортного відділу.

Одним з дешевих, але у той же час ефективних способів реалізації своєї продукції на зовнішньому ринку є створення продаж товарів через Інтернет. Але для того, щоб продавати продукцію за допомогою Інтернету необхідне створення власного сайту на підприємстві. Оскільки у ТОВ «Телекарт – Прилад» є власний сайт, ми пропонуємо його удосконалити і найняти працівника, який займатиметься безпосередньо електронними продажами, і працюватиме з клієнтами, які захочуть придбати продукцію у такий спосіб.

Вирішення проблеми підвищення якості продукції на підприємстві – це, насамперед, високий його імідж серед покупців, це вихід не тільки на внутрішній, а й на зовнішній ринок, це основа для одержання максимального прибутку та забезпечення стійкого фінансового становища.

Аналіз структури та динаміки попиту в країнах-основних імпортерах у світовій торгівлі може виявити перспективні ринки збуту української продукції. У 2018р. до найбільших імпортерів приладобудівної продукції у світовій торгівлі (без ЄС) відносилися США (12,3% світового ринку), КНР (10,3%), Японія (4,4%), Гонконг (3,3%), Республіка Корея (2,7%), Канада (2,5%), Індія (2,5%), Мексика (2,1%), Сінгапур (2,0%), Тайвань (1,4%), ОАЕ (1,3%), Таїланд

(1,4%), Бразилія (1,3%), Австрія (1,3%), Малайзія (1,1%), Швейцарія (1,1%), Індонезія (1,0%), Саудівська Аравія (0,9%) [38]. Якщо розглядати досвід ТОВ «Телекарт – Прилад» та його географічну поставку продукції, то не на один з вищенаведених ринків підприємство ніколи не заходило.

Українська продукція має істотну конкурентну перевагу – нижчу ціну завдяки нижчій вартості найманої праці. У наступні кілька років, за умови стабільної ситуації в країні й світі, тенденція росту експорту збережеться. Аналізуючи ТОВ «Телекарт – Прилад» слід сказати, що підприємству є куди розширяти свої експортні кордони. На прикладі Казахстану, який займає 20% у географічній структурі експорту продукції ТОВ «Телекарт – Прилад» у 2018 року, на нашу думку, доцільним буде робити поставки в країни Західної Азії, а саме в Армению, Турцію, відновити експортні потоки в Грузію. Азія для України є пріоритетним ринком. Адже ЄС сам себе більш-менш забезпечує, він сам є потужним виробником приладобудівної продукції. А от Азія все більше потребує продукції даного виду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991р. № 959-ХІІ, зі змінами та доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Афанасьєв К.М. Економіко-математичне моделювання експортного потенціалу підприємства: автореф. дис. канд. екон. наук. 08.03.02./ Київс.держ.екон.ун-тет. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economy-lib.com/ekonomiko-matematicheskoe-modelirovanie-ekspornogopotentsiala-predpriyatiya>
3. Башина О. Е. Загальна теорія статистики / М.: Фінанси та статистика, 2011. 3– 440 с.
4. Безрукова Т.Л. Классификация оказателей оценки эффективности экономической деятельности промышленного предприятия/ Т.Л.Безрукова, А.Н.Борисов, И.И.Шанин// Общество: олитика, экономика, раво. – 2012. - №1. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://domhors.ru/issue/per/2012-1/bezrukova-borisov-shanin.pdf>
5. Бердар М.М. Формування механізму управління прибутком підприємства / М.М. Бердар // Управління проектами, системний аналіз і логістика. – 2008. – № 5. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/natural/Upsal/2008_5/.
6. Бондаренко А.В. Оценка факторов эффективности экспорта предприятия / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.confcontact.com/2012_03_15/ek1_bondarenkoAV.php
7. Вернюк Н.О. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Н. О. Вернюк, Л. В. Клименко, І. М. Новак] ; Уман. нац. ун-т садівництва. - Умань : Сочінський [вид.], 2012. - 322 с.
8. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами (щомісячна інформація) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.kh.ukrstat.gov.ua/>

9. Двас Г.В. Управление региональной экономикой на основе теории надежности [Текст] / Г. В. Двас. — Спб.: Наука, 2005. — 359 с
10. Дідівський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства / М. І. Дідівський. — К.: Знання, 2006. - 462 с
11. Дубков С. Формирование и оценка экспортного потенциала промышленных предприятий / С.Дубков, С.Дадалко, Д.Фоменок // Банковский вестник. — 2011. — №28(537). — С.29–35.
12. Економічна енциклопедія: у трьох томах відповід. ред. С.В. Мочерний-Київ.: Видавничий центр «Академія», 2002.-Т.3.-952с.
13. Експортувати просто. Експорт Step by Step 10 кроків від виробництва до експорту: Практичний посібник/Автори: В.Кравченко, А. Голятко, Д. Копий, А.Полянський, И. Шинкаренко, А. Короп, А. Гайдук, В. Маевський, А. Голиздра. — «Саміт-книга», 2016. — С. 18-20.
14. Жмайлова О.Г., Кобзар І.О. До питання оцінки ефективності експортно-імпорتنих операцій / ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ», м. Суми // [Електронний ресурс]: — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_NMIW_2014/Economics/2_162635.doc.htm.
15. Зимовець Г.О. Підходи до створення системи управління якістю промислових підприємств // Вісник економічної науки України. — 2008. — № 1. — 33 с.
16. Зовнішньоекономічна діяльність: навчальний посібник. Видання 6-те, перероб. та доп. За ред. Козака Ю.Г. К: Центр учбової літератури, 2019. — 249 с.
17. Козак Ю. Г. Міжнародна торгівля: навч. посібник / Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, Н. В. Притула та інші. — 5-те вид., перероб. та доп. - Київ: Центр учбової літератури, 2015. — 272 с.
18. Козак Ю.Г., Логвінова Н.С., Батанова Т.В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: сучасні особливості функціонування та аналізу розвитку. — Одеса: Одеський національний економічний університет, 2012.-182с.

19. Козик В.В. Зовнішньоекономічні операції і контракти: Навч. посібник /Козик В.В., Панкова Л.А., Карп'як Я.С. та ін. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Центр навчальної літератури, 2014. – 608 с.
20. Коміренко В. І. Особливості економічного співробітництва між Україною та Саудівською Аравією [Електронний ресурс] / В. І. Коміренко, О. В. Гончаров // Сучасні питання економіки і права. - 2011. - Вип. 1. - С. 34-38. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Sper_2011_1_9.pdf
21. Корінько, М.Д. Диверсифікація як стратегія розвитку [Текст] / М. Д. Корінько // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 5. – С. 12–17.
22. Кредисов А., Дерев'янка О. Конкурентоспроможність підприємства та стратегія просування його експорту на світовому ринку // Економіка України. – 1999. - № 5. – С. 56-59.
23. Кузьмін О.Є. Організація експортної діяльності підприємства/ О.Є. Кузьмін, А.В. Демчук // Сучасні проблеми економіки і менеджменту : тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 10–12 листопада 2011 року, присвяченої 45-річчю Інституту економіки і менеджменту та 20-річчю Інституту післядипломної освіти Національного університету "Львівська політехніка" / Національний університет "Львівська політехніка". – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 173
24. Куценко А. В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємства споживчої кооперації України: монографія / А. В. Куценко. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 205 с.
25. Ліпич Л. Г. Стратегії виходу підприємств на зовнішні ринки / Л. Г. Ліпич, А. О. Фатенок-Ткачук // Культура народів Причорномор'я. – 2007. – № 102. – С. 146-151.
26. Мельник О.Г. Діагностика факторів впливу на експортну діяльність підприємства / О.Г. Мельник, М.Я. Нагірна // Інноваційна економіка. – 2013. – №5. – С. 63-66.
27. Міренський І.Г. Основи технології машинобудування. Навчальний посібник. — Харків: ХНАМГ, 2007. — 275 с.

28. Мосейко В. Многофакторная оценка экспортного потенциала предприятий региона / В.О. Мосейко, Ю.М. Азмина // Вестник Волгоградского государственного университета. Сер.3., Экон. Экол. – 2012. – №2(21). – С.63–71.
29. Перелік товарів критичного імпорту для окремих країн світу [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.zhytomyr-rda.gov.ua/images/mod_pages/Zagal_niy_krit_mport_16_10_2014.doc
30. Приладобудування // Вікіпедія – вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/Приладобудування>.
31. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. - 2-е изд., испр. М.: ИНФРА-М, 2005. 479 с
32. Резников Л. Фінансовий стан і фінансова політика виробничих підприємств. // Економіка України, 2007, №7., с.11-14.
33. Салухіна Н.Г. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг Підручник / Н. Г. Салухіна, О. М. Язвінська – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.
34. Тарасова А. І., Чернопащенко М. С. Методичні рекомендації оцінки впливу змін економічних факторів на результативні показники прибутку, рентабельності виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг) /– К. : ДП ДІКТЕД, 2007. – 140 с.
35. Томбінські: ринок ЄС відкритий, українським ком\$ паніям потрібно шукати впливу на експортну діяльність підприємства / О. Г. Мельник, М. Я. Нагірна // Інноваційна економіка. – 2013. – №5. – С. 63-66.
36. Тютюнник В. Факторний аналіз прибутку // Справочник економіста. – 2010. – № 10. – С. 35- 42.
37. Уханова І.О., Іщук Х.В. Питання ефективності експорту промислових підприємств України (на прикладі ПАТ «Одескабель»). Збірка форуму: Проблеми підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємств України в умовах глобалізації - Житомирський державний технологічний університет, 27 квітня 2017 р. -Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/jspui/handle/123456789/7113>

38. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент: Учебник для вузов / Р. А. Фатхутдинов. – 6-е изд. – СПб: Питер, 2008. – 448 с. 9. Шевчук Д. Управление качеством как фактор успеха предприятия в конкурентной борьбе // Финансовая газета: региональный выпуск. – 2009. – № 28.
39. Череп А.В. Організаційно-економічний механізм експортної діяльності підприємства / А.В. Череп, О.Л. Ортинська // Національне господарство України: теорія та практика управління. – 2008. – С. 232-236.
40. Активи, капіталізація компаній світу
<https://www.rbc.ru/business/16/08/2019/5d5605839a7947e7cd21723b>
41. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
42. Офіційні матеріали звітності ТОВ «Телекарт-Прилад» за 2014-2018 рр.
43. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 роки) «Шляхом Європейської інтеграції» / Нац. ін-т стратег. дослідж., Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. – К. : ЮЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с
44. Acs Z. Entrepreneurship, Economic Development and Institutions / Z.Acs, S.Desai, J.Hessels // Small Business Economics. – 2008. - №31(3). – p.219-234.
45. Axinn C.N., Savitt R., Sinkula J.M., and Thach S.V. Export Intention, Beliefs, and Behaviors in Smaller Industrial Firms // Journal of Business Research. — 1995. — 32. — pp. 49—55.
46. International standard ISO 9000(E). Second edition (2000-12-15). ISO2000-29 p.
47. Hausmann R. What You Export Matters [Electronic resource] / R. Hausmann, J. Hwang, D. Rodrik. — National Bureau of Economic Research, 2005. — Available at: \www/URL: [http:// dx.doi.org/10.3386/w11905](http://dx.doi.org/10.3386/w11905)
48. Hessels J. Entrepreneurship, Export Orientation, and Economic Growth / J.Hessels, A. van Stel // Small Business Economics. – 2011. – №37(2). – 255-268 p.
49. The Global Competitiveness Report 2014 – 2015 [Electronic resource] // World economic forum. – Mode of access: <http://www.weforum.org/node/145867>.